

Брюксел, 2 декември 2025 г.
(OR. en)

15814/25

CULT 139
CULT HERIT 26
AUDIO 122
RELEX 1542
COHOM 176
SOC 799
JEUN 242
DIGIT 251
RESUA 32
EDUC 467

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От: Генералния секретариат на Съвета

До: Делегациите

Относно: Заключение на Съвета относно стратегическата роля на културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения за отстояване на европейските ценности и демократичната устойчивост

Приложено се изпращат на делегациите посочените по-горе заключения, одобрени от Съвета (Образование, младеж, култура и спорт) на заседанието му от 28 ноември 2025 г.

Заклучения на Съвета относно стратегическата роля на културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения за отстояване на европейските ценности и демократичната устойчивост

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

КАТО ПРИПОМНЯ, ЧЕ:

1. Европейският съюз се основава на общ набор от ценности, сред които са зачитането на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, принципите на правовата държава, равенството, както и на зачитането на правата на човека, включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства¹.
2. Демократичните общества се поддържат чрез участието и ангажираността на гражданите и в такива общества основните права на гражданите, включително свободата на изразяване, са защитени.
3. Основната роля на културата е изрично призната в първичното право на ЕС и във Всеобщата декларация за правата на човека², а участието в културния живот на общността и допира с изкуствата могат да играят жизненоважна роля за насърчаване на мира.
4. Културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения³ имат присъща стойност и също така са основен източник на социално сближаване и диалог, наред с другото чрез усилване на преживяването на споделени ценности и чувството за принадлежност.
5. Културата и културното наследство се характеризират не само с многообразие, но и с чувство за общност, обща история и колективна памет, които укрепват връзките, взаимното разбирателство и ценностите в цяла Европа.

¹ Член 2 от ДЕС.

² По-специално член 3 от ДЕС и член 27 от ВДПЧ.

³ Секторите на културата и творчеството са определени в Регламент (ЕС) 2021/818 от 20 май 2021 г. за създаване на програма „Творческа Европа“ (2021 – 2027 г.) и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1295/2013. Аудио-визуалните произведения включват по-специално игрални филми, телевизионни сериали, документални филми, анимация и видеоигри.

6. Участието на гражданите и гражданската ангажираност поддържат европейските ценности, а културата и културното наследство играят активна и решаваща роля в това отношение както чрез своята присъща стойност, така и като важни стълбове на демократичните общества и основните права на гражданите на ЕС.

КАТО ОТЧИТА⁴:

7. Стратегическата програма на Европейския съвет (2024 – 2029 г.)⁵, в която се определя приоритетът за насърчаване на културното многообразие и културното наследство с оглед на отстояването на европейските ценности в рамките на ЕС в свободна и демократична Европа.
8. Резолюцията на Съвета относно работния план на ЕС за културата за периода 2023 – 2026 г.⁶, в която се подчертава съществената роля на културното многообразие за насърчаването и защитата на правата на човека и положителните промени в обществото и се призовава за действия за опазване на наследството.
9. Заключениеята на Съвета от 21 юни 2021 г., в които се определя подходът на ЕС към културното наследство при конфликти и кризи, и заключениеята на Съвета от 21 май 2014 г., в които се подчертава потенциалът на културата и културното наследство като споделен стратегически ресурс за развитието на общество⁷.
10. Резолюцията на Европейския парламент от 20 октомври 2022 г. относно солидарността с Украйна в областта на културата и съвместен механизъм за реагиране при извънредни ситуации за културно възстановяване в Европа, в която се подчертава необходимостта от подкрепа и солидарност по отношение на културната екосистема в Украйна и значението на подкрепата за устойчивостта и възстановяването след кризата на културната екосистема на ЕС като цяло⁸.

⁴ Правните текстове и политическите документи, които са от значение за настоящите заключения, са изброени в приложението.

⁵ EUCO 15/24, приложение.

⁶ Резолюция на Съвета относно работния план на ЕС за културата за периода 2023 – 2026 г. (ОВ С 466, 7.12.2022 г.).

⁷ Вж. 9837/21 и 2014/C 183/08.

⁸ Вж. 2022/2759(RSP), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0374_BG.html.

КАТО ОТЧИТА, ЧЕ:

11. В настоящата геополитическа ситуация, белязана от несигурност и многобройни заплахи срещу европейските държави, не можем да приемем европейските ценности, демокрации и начин на живот за даденост, а трябва активно да защитаваме, опазваме и популяризираме идеите, които Европа защитава.
12. Културата продължава да бъде крайъгълен камък на европейските общества и когато биват запитани какво насърчава чувството за общност, европейците поставят културата на челно място наред със споделените ценности и историята⁹.
13. Културното и езиковото многообразие и наследство са от ключово значение за укрепването на демократичната устойчивост, участието и ангажираността.
14. Културните права са от съществено значение за плуралистична, приобщаваща и демократична Европа. Участието в културни дейности укрепва демокрацията чрез отваряне на пространства за всички хора и насърчаване на гражданската ангажираност, изграждане на доверие и насърчаване на гражданските и демократичните ценности¹⁰. В този контекст възпоменателните дейности и критичният размисъл за историческата памет на Европа са необходими, за да накарат гражданите, и по-специално младите хора, да осъзнаят общата си история и ценности като основа за общо бъдеще.
15. Участието в културни дейности също така значително подобрява както индивидуалното, така и колективното психично здраве и благосъстояние, което води до по-устойчиви и общностно ориентирани общества в условията на несигурност и заплахи за нашите ценности.
16. Инициативите „Европейска столица на културата“ и „Знак за европейско наследство“ показват как културното участие и взаимодействие на гражданите променят обществените пространства в по-оживени и процъфтяващи средища и засилват чувството за принадлежност у гражданите.

⁹ В специалното проучване „Евробарометър“ 562, публикувано на 8 май 2025 г., културата, ценностите и историята са трите основни фактора, възприемани като най-силно насърчаващи чувството за общност сред гражданите на ЕС (29 % отговарят, че културата преди всичко създава чувство за общност, а 26 % от анкетираните посочват ценностите като преобладаващ фактор, докато 24 % определят историята като основен фактор – вж. стр. 18).

¹⁰ „Култура и демокрация – доказателствата“ - независим доклад, възложен от и изготвен за Европейската комисия, 2023 г.

17. Културните институции и пространства, като например общодостъпните библиотеки, играят решаваща роля за справяне с обществените предизвикателства, свързани със защитата на демокрацията, като насърчават информираното гражданство, грамотността, гражданската ангажираност и социалното приобщаване.
18. Културата и аудио-визуалните произведения оказват влияние върху нормите и нагласите сред гражданите, включително сред децата и младежите. В този контекст достъпът до медийна грамотност и разнообразно многоезично качествено съдържание е особено важен.
19. Културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения могат да допринесат за европейските ценности и демократичната устойчивост, и изграждането на мира и да осигурят форум за демократичен дебат и гражданско участие, ако се основават на творческа свобода, културно и езиково многообразие и свобода на изразяване.
20. Ролята на културата и културното наследство за насърчаването на демократичните общества по надежден и разностранен начин също е в основата на международните културни отношения и партньорства на ЕС, тъй като културното многообразие на ЕС обогатява и бива обогатявано чрез културния принос от други части на Европа и на света. Межкултурният диалог укрепва социалното сближаване и участие.
21. Опазването на културното наследство представлява глобално предизвикателство. Не само войната и други умишлени актове, но и кризите и конфликтите могат да доведат до загуба на културно наследство не само чрез разрушаване, но и чрез грабежи и плячкосване. Незаконната търговия с културни ценности затвърждава лишаването от културна идентичност, което е свързано със загубата на културно наследство за съответните държави и общества на държавите на произход. В този контекст международното сътрудничество за предотвратяване и борба с грабежите и незаконния трафик, както и за опазване и възстановяване на културното наследство, може да допринесе за дългосрочния мир чрез укрепване на общото наследство, културната идентичност, доверието и общата история.

22. Културната идентичност е преднамерено атакувана, независимо дали чрез физически, включително военни, заплахи, хибридни заплахи или дезинформация, които се превърнаха във все по-важна част от политическите и военните стратегии както в мирно време, така и по време на конфликти.
23. Умишленото физическо унищожаване на културни обекти в Украйна и фалшивите послания за Украйна продължават да представляват сериозна заплаха за украинската идентичност и за културното наследство в Украйна.

ПРИВЕТСТВА:

24. Мерките и инициативите, предприети от ЕС и неговите държави членки за насърчаване на културното многообразие и опазване на европейското културно наследство, като същевременно се повишава осведомеността относно стратегическото значение на културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения за изграждането на демократична устойчивост.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ, НА ПОДХОДЯЩО РАВНИЩЕ:

25. Да предприемат необходимите действия за защита на ценностите, идентичността и колективната памет чрез насърчаване на културата във всичките ѝ форми и опазване на европейското културно наследство.
26. Да отчетат, че културната устойчивост изисква силно и жизнено гражданско общество, гражданско пространство и участие, основани на зачитането на културното и езиковото многообразие и творческата свобода.
27. Да обмислят начини за по-нататъшно насърчаване на достъпа, откриваемостта и повторното използване на европейско многоезично съдържание, включително цифровизирано съдържание, свързано с културното наследство¹¹, сред гражданите, включително децата и младежите, като същевременно се гарантира високо равнище на защита на малолетните и непълнолетните лица.

¹¹ Например чрез портала Europeana и общото европейско пространство на данни за културното наследство.

28. Да продължат да насърчават достъпа и участието на гражданите в културни дейности и по този начин да засилят демократичното участие и ангажираност на индивидуално и общностно равнище.
29. Да продължат да укрепват жизненоважната роля на културните институции за осигуряване на достъп до знания, информация, както и в ролята им на форум за критично мислене и диалог.
30. Да продължат интегрирането на културата и културната инфраструктура (например архиви, библиотеки, хранилища, музеи, кина, сгради, включително религиозни сгради, паметници и пространства) в планирането на готовността за действие при кризи по отношение, наред с другото, на заплахите за сигурността, например чрез отбранителни системи, планове за евакуация, оценка и картографиране на риска, планиране за реагиране при извънредни ситуации или документиране и цифровизиране и цифрово съхранение на културното наследство за целите на възстановяването в случай на щети, като се има предвид уязвимостта на археологическите обекти.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ И ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ, ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПА НА СУБСИДИАРНОСТ, В СЪОТВЕТНИТЕ СИ ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ И НА СЪОТВЕТНИТЕ РАВНИЩА:

31. Да насърчават развитието на знания и научни изследвания и да продължат да насърчават стандартите и уменията, както и възможните механизми за трансгранично сътрудничество за защита, опазване и цифрово съхранение на културата и културното наследство с цел повишаване на готовността и устойчивостта при кризи в държавите членки.
32. Да продължат да защитават и насърчават творческата свобода и културното многообразие като част от подкрепата за културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения.
33. Да продължат да подкрепят ролята на хората на изкуството и професионалистите в областта на културата и творчеството, за постигането на устойчивост.
34. Да обмислят насърчаването на инициативи, които изтъкват начина, по който културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения, като например филми, отразяват общите ценности и споделеното минало, като по този начин спомагат за отстояването на европейските ценности и демократичната устойчивост в бъдеще.
35. Да обмислят насърчаването на инициативи, които повишават разбирането за решаващата роля на културното многообразие, културното наследство и културните права за насърчаване на сближаването, идентичността и устойчивостта в обществата.
36. Да продължат полагането на усилия за защита и насърчаване на културните права и културното многообразие със и чрез международни организации като Съвета на Европа и ЮНЕСКО.
37. Да обмислят подпомагането на инициативи, които насърчават международните културни отношения и межкултурния диалог на ЕС и неговите държави членки в сътрудничество с международни партньори като Съвета на Европа и ЮНЕСКО.
38. Да продължат да предоставят помощ на институциите и организациите, участващи в подкрепата на хората на изкуството от Украйна и/или в опазването и възстановяването на културата и културното наследство в Украйна, по-специално оценката на щетите и риска и планирането на ранното възстановяване, наред с другото чрез сътрудничество в рамките на многостранни форуми.

ПРИКАНВА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ:

39. Да разгледа възможностите за дейности за повишаване на осведомеността, насочени към ролята на културата, културното и езиковото многообразие и културното наследство за отстояването на общите ценности и демократичната устойчивост в Европа, включително във връзка с инициативата „Нов европейски Баухаус“ и при изпълнението на предстоящата инициатива „Културен компас“, чиято цел е да направлява и използва множеството измерения на културата.
 40. При пълно зачитане на творческата свобода и без намеса в съдържанието, да интегрира насърчаването на общи ценности и демократична устойчивост във връзка с инициативи в подкрепа на културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения.
-

ПРИЛОЖЕНИЕ КЪМ ПРИЛОЖЕНИЕТО

Референтни документи

Следните правни текстове и политически документи са от значение за настоящите заключения на Съвета:

- *Договори на ЕС*
 - Договор за Европейския съюз (консолидирана версия от 2016 г.) – ОВ С 202, 7.6.2016 г.
 - Харта на основните права на Европейския съюз (2012/С 326/02)
- *Европейски съвет*
 - Заключения на Европейския съвет от 27 юни 2024 г. EUCO 15/24
- *Съвет на Европейския съюз*
 - Заключения на Съвета относно подхода на ЕС към културното наследство в условия на конфликти и кризи, док. 9837/21
 - Заключения на Съвета относно културното наследство като стратегически ресурс за устойчива Европа – ОВ С 183, 14.6.2014 г.
 - Резолюция на Съвета относно работния план на ЕС за културата за периода 2023 – 2026 г. – ОВ С 466, 7.12.2022 г.
 - Заключения на Съвета относно подобряването и насърчаването на достъпа до култура – ОВ С 7446, 13.12.2024 г.
 - Заключения на Съвета относно подкрепа за младите творци и специалисти в областта на културата и творчеството в началото на тяхната кариера – ОВ С 3165, 4.6.2025 г.

– *Европейска комисия*

- Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно Плана за действие за европейската демокрация (COM(2020)790).
- Европейска комисия: Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“, ECORYS и Hammonds, W., „Culture and Democracy, the evidence. How citizens’ participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion: lessons from international research“ („Култура и демокрация – доказателствата. Как участието на гражданите в културни дейности засилва гражданската ангажираност, демокрацията и социалното сближаване: поуки от международни изследвания“), 2023 г.
- Европейска комисия: Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“, Recommendations from the European Commission-led expert group on the safeguarding of cultural heritage in Ukraine (Препоръки на ръководената от Европейската комисия експертна група за опазване на културното наследство в Украйна), 2024 г.
- Европейска комисия и върховен представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, Съвместно съобщение до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно европейската стратегия за Съюз на подготвеност – JOIN(2025) 130
- Препоръка (ЕС) 2021/1970 на Комисията от 10 ноември 2021 г. относно общо европейско пространство на данни за културното наследство: [EUR-Lex - 32021H1970 - EN - EUR-Lex https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2021/1970/oj/eng](https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2021/1970/oj/eng)
- Специално проучване на Евробарометър № 562, „Нагласи на европейците към културата“, доклад на Евробарометър, февруари – март 2025 г., по искане на Европейската комисия, Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“ (DG EAC) и координирано от Европейската комисия, Генерална дирекция за комуникация (DG COMM)

- *Европейски парламент и Съвет*
 - Решение № 1194/2011/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. за предприемане на действие от страна на Европейския съюз за Знака за европейско наследство – ОВ L 303, 22.11.2011 г., стр. 1
 - Решение № 445/2014/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. за установяване на действие на Съюза „Европейски столици на културата“ за годините 2020 – 2033 и за отмяна на Решение № 1622/2006/ЕО – ОВ L 132, 3.5.2014 г., стр. 1
 - Регламент (ЕС) 2021/818 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2021 г. за създаване на програма „Творческа Европа“ (2021 – 2027 г.) и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1295/2013 – ОВ L 189, 28.5.2021 г., стр. 34
- *Европейски парламент*
 - Резолюция на Европейския парламент от 19 септември 2019 г. относно значението на европейската историческа памет за бъдещето на Европа (2019/2819(RSP))
 - Резолюция на Европейския парламент от 14 декември 2022 г. относно изпълнението на новата европейска програма за култура и стратегията на ЕС за международните културни отношения (2022/2047(INI))
 - Доклад на Европейския парламент относно изпълнението на новата европейска програма за култура и стратегията на ЕС за международните културни отношения (2022/2047(INI)).
 - Резолюция на Европейския парламент от 20 октомври 2022 г. относно солидарността с Украйна в областта на културата и съвместен механизъм за реагиране при извънредни ситуации за културно възстановяване в Европа (2022/2759(RSP))
- *Съвет на Европа*
 - Съвет на Европа, Конвенция от Фаро от 2005 г. за стойностите на културното наследство за обществото

- *Организация на обединените нации*
 - Всеобща декларация за правата на човека (ВДПЧ, 1948 г.)
 - Международен пакт на ООН за икономически, социални и културни права, 1966 г.
 - Пакт на ООН за бъдещето, приет на срещата на върха на ООН за бъдещето (Ню Йорк, 22 – 23 септември 2024 г.).

- *ЮНЕСКО*
 - Конвенция на ЮНЕСКО от 1954 г. за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт
 - Конвенция на ЮНЕСКО от 1972 г. за опазване на световното културно и природно наследство
 - Конвенция на ЮНЕСКО от 2001 г. за опазване на подводното културно наследство
 - Конвенция на ЮНЕСКО от 2003 г. за опазване на нематериалното културно наследство
 - Конвенция на ЮНЕСКО от 2005 г. за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване
 - Световна конференция на ЮНЕСКО за културните политики и устойчивото развитие – декларация Mondiacult 2022: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-world-conference-cultural-policies-and-sustainable-development-mondiacult-2022>
 - Световна конференция на ЮНЕСКО за културните политики и устойчивото развитие – Документ за резултатите от MONDIACULT за 2025 г. и ангажимент на министъра на културата:
https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2025/09/EN_MONDIACULT_Outcome_Document%20Final%2027.09.25.pdf?hub=171169

- *Други*
 - Харта от Порто Санто, 2021 г., Харта от Порто Санто: Културата и насърчаването на демокрацията: към европейско културно гражданство и допълнение за младите хора към Хартата от Порто Санто (2025)
 - Декларация от Касерес на министрите на културата от ЕС, 25 – 26 септември 2023 г., по време на испанското председателство на Съвета на Европейския съюз
 - Niinistö, S. (2024 г.). Safer Together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness (По-голяма безопасност заедно – укрепване на гражданската и военната подготовка и готовност на Европа).
-